MEDENİYETİN BURÇLARI
SEZAİ KARAKOÇ KİTABI

EDİTÖR
Alİ DURSUN

MEDENİYETİN BURÇLARI DERNEĞİ

Kültür Kitapları : 01

Medeniyetin Burçları Serisi : 03

SERİNİN DİĞER KİTAPLARI

– Medeniyetin Burçları Mehmet Akif Kitabı, Nisan 2004

– Medeniyetin Burçları Rasim Özdenören Kitabı, Nisan 2011

KOORDİNATÖR	Ali DURSUN
DANIŞMAN KURULU	Prof. Dr. Durmuş GÜNAY
	Prof. Dr. Ramazan KAPLAN
	Prof. Dr. Mahmut ÖZBAY
	Yrd. Doç. Dr. M. Kevser BAŞ
	Mustafa ÖZÇELİK
	Mehmet ÇETİN
	Kamil Eşfak BERKİ
	Celal FEDAİ
	Kemal KAHRAMAN
KAPAK TASARIM	...
DİZGİ VE MİZANPAJ	Ümit ÖZDEMİR
ISBN	
BASKI VE CİLT	Kardeşler Ofset

MEB DERNEĞİ

İÇİNDEKİLER

Medeniyetin Burçları'ndan / Ali DURSUN
TAKDİM

BİRİNCİ BÖLÜM
HAYAT ŞAHSİYET

Gök Armağanı Oruç / *Mustafa KARADAVUT* .....

Sezai Karakoç Şiirinde Aşk Sağanağı / *Âtıf BEDİR* .....

Hikmet Olarak Şiir ve Sezai Karakoç / *Savaş Ş. BARKÇİN*.....

Şairin İktisatçı Olanı / *İrfan ÇEVİK* .....

Beşerî Bir Aşktan İlahî Aşka Adım Adım : Monna Rosa / *Hüseyin TUNCER*....

Necip Fazıl / Sezai Karakoç Şiirinde İmgenin İki Sadık Gölgesi : Doğu–Batı / *Fatih ARSLAN* .....

Sezai Karakoç Okumak / *Mustafa İBAKORKMAZ*.....

Sezai Karakoç'un Şiiri Üzerine Bazı Dikkatler / *Mustafa ÖZÇELİK* .....

Sezai Karakoç'un Edebiyat, Sanat, Şiir Üzerine Düşünceleri / *Hüseyin TUNCER*.....

Sezai Karakoç'un Sanat ve Şiirde "Soyutlama"ya Dair Dikkatleri / *Halef NAS*

Sezai Karakoç'un Medeniyet Tezi / *Lütfi BERGEN* .....

Sezai Karakoç'un Toplumsal Değişim Yaklaşımı – Bir Başlangıç Denemesi – / *Ejder OKUMUŞ* .....

Yitik Cennet: Risalet Penceresinden Bir Medeniyet Tasavvuru (Yeni Bir Füsus De-nemesi) / *Dursun ÇİÇEK* .....

Karakoç İçin Yedi Pasaj / *Ali AYÇİL*.....

Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Bir İmge Olarak Ev / *Selami ALAN*.....

Çıkış Yolu Arayışında Şairlerin Nesil İdeali ve "Taha'nın Kitabı" / *Canan Olpak Koç* .....

Modern Tavır Karşısında Bir Direniş Olarak Sezai Karakoç / *Muhammed HÜKÜM* .....

Kıymetbilmezlik Üzerine / *Kâmil YEŞİL* .....

Sezai Karakoç Şiirinde Küçük Dikkatler / *Bâki ASİLTÜRK*.....

Sezai Karakoç'un Şiirlerinde / Şehir, Coğrafya ve Medeniyet / *Alâattin KARACA*.....

İmge ve Sezai Karakoç Şiiri / *Servet ŞENGÜL*.....

Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Matematik / *İbrahim ERYİĞİT* .....

Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Metaforik Anlatımlar / *Zeynep DUYMAZ* .....

Sezai Karakoç'un Modern Türk Şiirindeki Yeri ve Poetikası Üzerine / *Nurseli Gamze KORKMAZ* .....

Sezai Karakoç'un Eğitime Bakışı – 2) Üniversite / *Recep DUYMAZ*.....

Sezai Karakoç'un *Mehmed Âkif'i* / *Fazıl Gökçek* .....

Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Peygamber Aşkının İzleri / *Ahmet ALBAYRAK*...

İstanbul'un Hazan Gazeli"ne Alımlamacı Yöntem Yaklaşımı / *İlhan GENÇ*.....

Sezai Karakoç'un Hikâyeleri / *Necati MERT* .....

Kutsalın Sembolik Yüzü / Medeniyetin "Diri"len Aktörü: Taha / *Beyhan KANTER* .....

Sezai Karakoç'un Piyesleri / *Necip TOSUN* .....

Su Üstüne Medeniyet Kurmak: Sezai Karakoç Şiirinde Su'yun Dirilişi / *Mehmet ÖZGER*.....

Şair'in Yaşı / *A. Ali URAL*.....

Diriliş Düşüncesinde Metafizik Kavramı / *Münire Kevser BAŞ* .....

Manevi Alan'ın Yeniden İnşası: Sezai Karakoç ve Sonrası Kültürel / Siyasal Kimlikler / Ahmet Sait Akçay .....

Safahat'tan Sağanak'a... Âsım'dan Taha'ya... 21. yy.'da Sezai Karakoç Olmak / Özlem FEDAİ.....

Sezai Karakoç (Bir Entelektüelin Profili) / Rasim ÖZDENÖREN.....

Yüce Diriliş Partisi Üzerine / Yüksel KANAR.....

Üstat Sezai Karakoç'ta İslâm ve Gelecek / Ali Haydar HAKSAL .....

Masala Dönüşen Şiir / Ahmet ŞİMŞEK.....

Bir Ağustos Daha Geçti / Celal FEDAİ.....

Şiirin Rejenerasyonu Kürsüsünde Sezai Karakoç / Celal FEDAİ.....

Sezai Karakoç'un Şiiri ve Düşünce Dünyası Üzerine Bazı Değerlendirmeler / Arş. Gör. İsa IŞIK.....

Çağı Yerinden Sarsmak: Diriliş Dergisi / Adem POLAT.....

SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE BİR İMGE OLARAK EV

Selami ALAN[24]

Hiçbir zaman mekândan bağımsız düşünülemeyen ve bu mecburi bağımlılık içinde var olan insanın yaşamını biçimlendiren mekânların başında ev gelir. Zira "*insan varlığının ilk evreni*" (Bachelard, 1996: 35) olan ev, insanın dış dünyayı tanımaya başlamadan önce sığındığı, barındığı, aile bütünlüğünü yaşadığı ve bilinçaltı temellerinin oluştuğu yerdir. Ev, "*içinde yaşayan kişinin kültürel ve bireysel niteliklerini vurgular*" (İnci Elçi, 2003: 18). İnsanın geçmişini ve geleceğini koruma altına alarak onun için birleştirici ve koruyucu bir işlev gören bu özel mekân, edebiyat eserlerinde de önemli bir yere sahiptir. Evin bu önemi, öncelikli olarak sanatçının nasıl bir ortamda yetiştiğini ve iç dünyasının nasıl şekillendiğini öğrenme fırsatı vermesinden kaynaklanır. Sonrasında ise, eserlerinde kurmaca bir âlem oluşturmaya çalışan sanatçının kahramanlarını tanıtmada, onların hayatlarındaki sabit veya değişen unsurları yansıtmada evi bir gösterge/sembol olarak kullanmasına dayanır.

Evi, eserlerinde bir sembol olarak kullanan sanatçılardan biri, kendine özgü bir düşünce akımı olan "*Diriliş*"i oluşturan ve bunun temsilciliğini yapan Sezai Karakoç'tur. Karakoç, temel dinamiğini İslam'a dayandırdığı bu düşünce sistemine göre insanın kurtuluşa varması için, değişim içine girmesi gerektiğini savunmaktadır. Ona göre "*Diriliş*" yeniden inanan, yeniden düşünen, yeniden duyan insanın "*kendine dönüş*" ya da kökleri araştırma, "kendi uygarlığını diriltme" uğraşıdır (Karataş, 2013: 151). Yani "*Diriliş*", değişik sebepler yüzünden İslam'dan ayrılan/kopan insanların, gerçeği idrak etmeleri ve ona yeniden kavuşmaları demektir.

Bu anlayışla eserlerinde "*Diriliş*" ve "*Medeniyet*" kavramlarına geniş ve özel bir yer veren Karakoç'a göre ev ise, bazen "*Doğu'daki dirilişin müjdecisi*" bazen de "*Batı medeniyetinin temsilcisi*" olmuştur. Bu imgesel kullanım, gençliğinde yayımladığı şiirlerinden itibaren, gerek şiirlerinde gerek diğer eserlerinde kavramlar üzerinde yoğunlaşan Sezai Karakoç için normal bir durumdur. Çünkü Karakoç, ciddi bir fikrî altyapıya sahiptir. Her kavramı yeni baştan ele alıp, ekseninden sapmadan muhtevayı kendisi doldurarak kavramlara kendine özgü bir yorum

24 Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Doktora Öğrencisi

getirmiştir (Baş, 2008: 470). Bu yorum gücü ise, Karakoç'un eserlerini ve özellikle şiirlerini bir imge deryası (Şengül, 2011: 150) hâline getirmiştir.

Dâhili olduğu II. Yeni hareketindeki diğer şairlerin aksine şiirinde modern ve Batıcı çizgiden, geleneksel ve Doğu medeniyetinin köklerine yönelen Karakoç, bu imge deryasını genellikle gelenekten uzaklaşarak batılı değerlerle şekillenmeye çalışan anlayışa karşı oluşturmuştur. Bu anlamda Karakoç imgeler vasıtasıyla, "*Doğu-İslam medeniyetinin sürdürümcüleri olan ve kendi ifadesindeki hâliyle 'biz'lerle yerli değerlere yabancılaşmış seküler kişilik ve kimlik sahibi kesim olan 'onlar' arasında dünya görüşü ve değerler bağlamında karşılaştırmaya*" (Sönmez, 2010: 148) gitmiştir. Bu karşılaştırmada yer verdiği imgelerin başında gelen evi kullanırken ise genel olarak iki ana unsurdan hareket ettiği söylenebilir. Bu iki unsur, evlerin yapımında kullanılan malzemeler ve buralarda yaşayan insanların taşıdığı kültürel değerlerdir.

Yapı Malzemesi Yönüyle Ev

Sezai Karakoç, "*biz*" ile "*siz/onlar*" arasındaki farkı yansıtabilmek için evi öncelikle yapı malzemesi bakımından imgeleştirir. Mesela, Fransa'nın Tunus ve Cezayir üzerindeki sömürgeci baskılarına karşı ortaya konan istiklal savaşlarından hareketle yazdığı "Ötesini Söylemeyeceğim" şiirinde, Bay Yabancıya seslenen küçük kızın evinin tahtadan yapıldığını vurgular. Bu vurguyu, daha şiirin başında:

"Kırmızı kiremitler üzerine yağmur yağıyor
Evimizin tahtadan olduğunu biliyorsunuz"

mısralarıyla oluşturur. Şiirin ilerleyen kısımlarında da bu vurguyu destekleyen ve devam ettiren mısralara yer verir:

"Evimizin tahtadan olduğunu biliyorsunuz
Kibrit gibi iç içe sıkışmış tahtadan"
"Bizim evin her tarafı tahtadandır" (Karakoç, 2012: 46-49).

Şiirini, "*Bizim tahta evin üzerine yağmur yağıyor*" mısrasıyla bitiren Karakoç, böylece şiirin geneline yaydığı "*tahtadan ev*" ifadesiyle Doğu medeniyetinin Batı'ya nispetle daha doğal bir yaşam sürdüğünü anlatmaya çalışır. Bu doğal yaşamı; Doğu medeniyetinin, cansız ve soğuk bir varlık olan taş yerine, ağaçtan yapılması itibariyle özünde canlı bir varlık olan "*tahta*"yı tercih etmesine bağlar.

Şiire hâkim olan "*tahtadan ev*" ifadesi, Doğu medeniyetindeki insanların evlerini dünyaya bağlanmama adına ahşaptan yapmalarını da hatırlatır.[25] Zira bu medeniyette, ahşap faniliğin sembolü kabul edilmiş ve sağlam yapı malzemeleri sadece camiler ve hayrın gözetildiği han, hamam, kütüphane, medrese ve imaret gibi kamu binaları için kullanılmıştır. Karakoç da, şiirinde Doğu medeniyetine mensup olan küçük kızın severek yaşadığı bu evin her yerinin tahtadan olduğunu vurgular. Böylece şiirde "*tahtadan ev*" ile fanilik duygusunu çağrıştırarak şiirin ilerleyen mısralarında bahsedeceği Doğu ile Batı arasındaki metafiziksel düşünce farklılığına zemin hazırlamış olur.

Sezai Karakoç'un, evin yapı malzemesi olarak kullanılan "*tahta/ahşap*"ı imge olarak kullandığı bir diğer şiiri de "*Taha'nın Kitabı*"nın dördüncü bölümü olan "*Arayışlar*" kısmındaki "*Ses*" şiiridir. Karakoç, "*Taha'nın Kitabı*" olarak adlandırdığı bu kısımda "*Taha*" ismiyle, kendini arayan insanın yaşadığı değişimi, iç dönüşümü imgeleştirmekte ve şiirinde bu iç dönüşüm sırasında insanın yaşadığı serüvenlerden bahsetmektedir (İpek, 2010: 177). "*ahşap ev*" imgesinin işlevi ise "*Taha*"nın gelenekle bağ kurmasını sağlamaktır. "*her yanı bir kulak olmuş bir muştu aramada*" olan "*Taha*" için "*yeniden doğuş*", Eyyûb Sultandaki "*bir ahşap evin penceresinden*" seyredilen "*gün doğmadan önceki kızaran alaca aydınlık*"ta gizlidir.

Geçiyor Taha'nın ta yüreğinden
Gidip de Eyyûb Sultan'da
Bir ahşap evin penceresinden
Serviler içinde yükselen
Gün doğmadan önceki
Kızaran alaca aydınlığa bakmak
Annedir bu gelen ufuklardan
Öldükten sonra gelen anne
Sanki sizi tam o sırada doğurmakta
Sanki tam şimdi doğmaktasınız Eyyûb Sultan'da
Deniz de yeni çivitlenmiş çamaşırı
O yarı yanık sisiyle

25 "Osmanlı döneminde de hemen her zaman ahşap, kireç ve kerpiç gibi dayanıksız malzemelerin kullanılması, insanlara baki olanın sadece Allah olduğunu ima etmek içindir. Nitekim kargir ev yaptıranların ayıplandığını biliyoruz. Gücünü bütünüyle cami mimarisine aksettiren Osmanlı, klasik şehir dokusunda faninin ebediyet karşısındaki aczini sürekli hatırlatan bir akord tesis etmiştir. İstanbul ve Bursa gibi büyük merkezlerde, zelzele ve yangınlara rağmen ayakta duran camiler ve hayrın gözetildiği yapılar, çevrelerinde defalarca yanan, yıkılan bir afet sonucunda yok olmasalar bile, ömürleri yüz elli seneden fazla olmayan evlerle birlikte çarpıcı bir peyzaj oluştururlar." (Ayvazoğlu, 2004: 139-140).

Evin içine kadar yükselmekte

Sanki tam şimdi Taha

Bir kere daha doğmakta

Yeniden bir kere daha doğmakta

Eyyûb Sultan'da Eyyûb Sultan'da (Karakoç, 2012: 334).

Sezai Karakoç, Doğu medeniyetinin ve geleneğin imgesi olarak "*tahta/ahşap ev*"i kullanırken Batı medeniyetinin evinden bahsettiği bölümlerde "*taş*" imgesine başvurur. "*Taş*" yapı malzemesi olarak sağlamlığı sembolize etse de duygusal açıdan maddeciliği, katılığı ve acımasızlığı anlatmaktadır. Kitabının "*Şahdamar*" bölümünde yer alan "*Sessiz Müzik*" şiirinde "*Sizin evin duvarları taştan / Dumanı da mı taştan*" (Karakoç, 2012: 64) mısralarıyla "*siz*"e seslenen Karakoç, "*tahta/ahşap ev*"de yaşayan Doğulunun maneviyatçılığına, doğallığına ve samimiyetine mukabil "*taş duvarlı ev*"lerde yaşayan Batılının maddeciliğini, yapaylığını ve duygusuzluğunu dile getirmektedir.

Karakoç, "*taş/beton*" yapılarda yaşama alışkanlığının modernleşme adıyla Doğu medeniyetinde de yaygınlaşmasından rahatsızdır. Çünkü mekânı daha fazla ve verimli kullanma adına üst üste konmuş "*beton*" yapılara (apartmanlara) yönelen Batı medeniyeti doğadan ve doğaldan uzaklaşmıştır. Ve maalesef, Doğu insanı da doğayla iç içe, bahçelerle çevrili doğal bir yapı olan "*ahşap / tahta*" evini terk ederek Batıya özenmiş, kendini "*beton*" yığınları arasına hapsetmiştir. Artık Doğu insanı da doğayı sadece pikniklerde, gezilerde görür hâle gelmiştir. Artık o da, "*tabiattan koparan geri alan bir asfalt*" üzerinde arabayla yolculuk yapmaya alışmış, makineleşmiş bir tarzdaki günlük telaşla "*oraya buraya koşuşan insanlar*" (Karakoç, 2012: 150) zümresine dâhil olmuştur. Bu durumdan en fazla etkilenenler ise özellikle çocuklardır. Büyüklerin en azından hatıralarında var olan "kiraz bahçeleri", çocuklar için hayalini bile kuramadıkları bilinmez bir mekân hâlini almıştır.

Batı medeniyeti, şehir ortamından dolayı tabiattan uzaklaşmış insana bir nebze de olsa doğallığı yaşatabilmek adına "*balkon*"u icat eder. "*Balkon*", maddî bir medeniyet olan Batıyı sembolize eder. Sezai Karakoç da bu sembole önem verir ve modern Türk şiirinin seçkin örneklerinden biri olarak kabul edilen "*Balkon*" isimli şiirinde imge olarak kullanır:

"Çocuk düşerse ölür çünkü balkon

Ölümün cesur körfezidir evlerde

Yüzünde son gülümseme kaybolurken çocukların

Anneler anneler elleri balkonların demirinde

İçimde ve evlerde balkon
Bir tabut kadar yer tutar
Çamaşırlarınızı asarsınız hazır kefen
Şezlongunuza uzanır ölü

Gelecek zamanlarda
Ölüleri balkonlara gömecekler
İnsan rahat etmeyecek
Öldükten sonra da

Bana sormayın böyle nereye
Koşa koşa gidiyorum
Alnından öpmeye gidiyorum
Evleri balkonsuz yapan mimarların (Karakoç, 2012: 81)

"*Balkon*", Batının geliştirdiği ve taştan daha sert özellikte olan "*beton*"u kullanarak çok katlı evlere eklediği takma bir uzuv gibidir. Eve yapılan bu müdahaledeki amaç, apartman dairelerinin katılığından bunalan insanın bahçe özlemini gidermektir. Fakat evin tabiata açılabilmesi için yapılan balkonlar, aslında yapılış gayelerinin tam tersine insanla tabiat arasında bir uçurum meydana getirmiş, balkonla toprak arasında büyük bir boşluk oluşmuştur. Bu boşluğu ortadan kaldırmak için yapılacak her teşebbüsün veya tam tersine hareketsiz kalmanın neticesi ise ölüm[26] olmuştur (Yıldız, 2000: 79).

Sezai Karakoç, "*balkon*" imgesiyle modern yaşam tarzı karşısında içine düştüğü durumun şaşkınlığını üzerinden atamayan anneyi, kiraz bahçelerinin enginliğine kurulan salıncakların hatıralarıyla tabut benzeri şezlonga sığınan babayı, neden tabiattan bu kadar koparıldığını sorgulayan bir merak ve korkuyla aşağı bakan çocuğu anlatmıştır.[27] Yani "*Balkon*", modern dünyanın doğadan

26 Sezai Karakoç "Balkon" şiirinde, balkondan düşerek ölen bir çocuktan bahseder. "Şairin buradaki seçimi kasıtlıdır. Burada ölen, büyük bir insan da olabilirdi, ancak bir çocuğun ölümünün yarattığı etkiyi, merhamet duygusunu her okuyucuda sağlayamazdı. Ama ölen bir çocuk olduğu için okuyan herkeste bir acıma duygusu mutlaka uyanacaktır. Şair okuyucudaki bu merhamet duygusunu uyandırarak aynı zamanda okuyucuda "balkon"a karşı olumsuz duyguların ortaya çıkmasını sağlıyor. Böylece kendisiyle okuyucu arasında balkona karşı bir duygu birliğinin oluşmasını sağlıyor." (Çağın, 2007: 58)

27 Sezai Karakoç, çocukların doğadan uzaklaştırılmasına karşıdır. O, hatıralarını yazdığı "Diriliş" dergisinde bu düşüncesini şöyle açıklar: "İki kez de Ergani'de bir bahar günü öğretmenimizle kıra gittik. Bunun dışında ilkokulda başka kır gezisi yapılmadı. Oysa çocukların çok daha sık kıra götürülmesi gerektiği kanaatindeyim. Kaldı ki biz yazları bahçelerde sonbaharda da bağlarda dolaşma imkânını bulur, havuzlarda, dere ve çeşmelerde yıkanırdık. Bugün, büyük şehirlerde bu imkânlar

kopardığı anne ile çocuğunu ve yaşamdan kopardığı erkeği anlatan bir şiirdir. Hatta Karakoç "*balkon*"u, insanların dünyadan kaçıp ahirette rahat edeceklerine dair inançlarını bile onların ellerinden alan ruhsuzluğun imgesi hâline getirmiştir.

Karakoç, şiirinin son dörtlüğünde kötümser bakış açısını bırakır ve beton yığınları arasında bunalan, özünü arayan insanlara bir umut kapısı sunar: balkonsuz evler. Hatta Avrupa'nın dayattığı modern yapı tarzından uzaklaşarak "evleri balkonsuz yapan mimarların" alnından öpmeye gider. Bir yönüyle doğala, tabiata dönüş anlamındaki bu çözüm, Doğu medeniyetindeki ev anlayışının üstünlüğünü de kabul manasına gelmektedir.

Kültürel Değerler Açısından Ev

Ev, aile kurumunun birlikteliğini sağlayarak toplumu oluşturan ve koruyan en temel yapıdır. Toplumsal belalardan kaçmak, kurtulmak isteyen insan evine, ailesine sığınır. Eğer aile çökecek olursa bütün toplum dağılacaktır. Batı, aile kurumunu koruyamamıştır ve teknolojik anlamda ileri olsa da değerler açısından çöküş içindedir. Ve maalesef, Batıya yönelen Doğu da bu dağılışı yaşamaktadır. Sezai Karakoç ise bu değişim neticesinde yaşanan çözülüşü en derinden hissetmekte ve şiirlerinde:

"Bir çağrı vardı ortalıkta ayağa kaldıran yatırları
Kurudu birden doğu kaynakları
Kaynadı birden batıda anne karnının suları
Kışın bakışıydı çağıran
Ev yerleşmedi yeni yerine
Alışamadı kulak kuşkulu semt seslerine
Göz toprağı arıyordu ama toprak yoktu" (Karakoç, 2012: 318)

gibi mısralarla tedirginliğini dile getirmektedir.

Evdeki çöküş, aileyi bir arada tutan, evi yaşatan annenin ölümüyle başlamıştır. Annenin ölümü ile evdeki düzen bozulmuş, bir kargaşa ortamı ortaya çıkmıştır. Artık evdeki hiçbir şey ve hiç kimse eskisi gibi değildir (İpek, 2010: 180). Annenin yokluğu nedeniyle ortak değerlerden beslenme durumu bitmiş, evde kalan diğer bütün değerler ise çalınmış ve böylece ailenin bütün bireyleri birbirlerine yabancılaştırılmıştır.

---

da yok." (Karakoç, 1989: 8)

"Öldü anne ve mutfaklar kilitlendi

Kilerler boşaltıldı farelerce

Anne gitti ve sular buruştu testilerde

Artık çamaşırlar yıkansa da hep kirlidir

Herkes salonda toplansa da kimse evde değildir

Bir vakitler anne açarken kapıyı

Şimdi kimse yok kapayacak kapıyı" (Karakoç, 2012: 318)

"*Mimar batıdaydı ev oraya gidecekti*" (Karakoç, 2012: 317) mısrasıyla Doğu insanının Batıya yöneldiği gerçeğine vurgu yapan Karakoç, şiirlerinin genelinde bu yönelmenin getirdiği ve getireceği olumsuz neticeleri anlatırken yine ev imgesine yer verir. Mesela, "*Masal*" şiirinde okumak ve bilgin olmak için Batıya giden "*oğul*"un bu amacına ulaştığını ama bunun neticesinde binlercesi gibi kendi evinden, gelenek ve göreneğinden koptuğunu anlatır:

"Dördüncü oğul okudu bilgin oldu

Kendi oymak ve ülkesini

Kendi görenek ve ülküsünü

Günü geçmiş bir uygarlığa yordu

Kendisi bulmuştu gerçek uygarlığı

Batı bilginleri bunu kutladı

O da silindi gitti binlercesi gibi

Baba bunu da öğrendi sihirli tabiat diliyle

Kara bir süt akmıştı bir gün evin kutlu koyunundan" (Karakoç, 2012: 411)

Sezai Karakoç, Doğu insanının evinden kopmasını kendi değerlerini öğrenmemesine bağlar. Batının sunduğu her türlü bilgiyi kutsalmışçasına sorgusuz sualsiz kabul eden Doğulunun, asıl gerçek bilgiye kendisinin sahip olduğundan habersiz olduğunu söyler. Kutsal kitap içerisindeki gerçek bilgi her evde asılıdır, fakat kimse tarafından okunmamakta, okunsa bile anlaşılmamaktadır:

"Her evde kutsal kitaplar asılıydı

Okuyan kimseyi göremedim

Okusa da anlayanı görmedim" (Karakoç, 2012: 175)

Kutsal kitapların okunmadığı, geleneksel bilgilerin değer görmediği toplumda artık "*ev miras değil mirasın hayaleti*" (Karakoç, 2012: 431) konumuna gelmiştir. Karakoç; kara kışın yaşandığı, karların yağdığı ve hiçbir eşyanın yerinin belli olmadığı (Karakoç, 2012: 145) bu evde kurtuluşun yaşanmasını aile bireylerinin eve yani kendi özlerine dönmeleriyle yaşanacak olan "Diriliş"te görür.

Dirilişin gerçekleşmesi için insanın düşünmeye başlaması; hayatın ve ölümün anlamını, hikmetini çözmesi; kendini tanıması gerekir. İnsanın bunu gerçekleştirebilmesi için ise bir formüle, bir yönteme ihtiyacı vardır. Sezai Karakoç şiirinde, bu yöntemin her evde asılı duran kutsal kitapta var olduğuna işaret eder. Özellikle de bu kutsal kitapta (Kuran-ı Kerim'de), kendilerine gönderilen peygamberlere inanmayan kavimlerin helak oluşlarından örnekler vererek peygamberlik ve Kuran'ın önemini işleyen Yasin suresine dikkat çeker. Kuran-ı Kerim'in kalbi sayılan bu surede anlatılan esaslar anlaşıldığı takdirde evin ve evdeki bireylerin "*Diriliş*"i gerçekleşmeye başlayacaktır.

"Evi sokağı çarşıyı onaran Yasin
Paslanan güneşi sığayan sûre
Atalara doğru yürüyen sûre
Eve ve ellere can veren sûre
Geceye zikzaklar çizdiren sûre
Güneşi batıran doğuran sûre
Hamile Meryem'i doğurtan sûre[28]
Evin taşlığına çiçekler serperek
Yağmuru çatıda döndüren sûre
Gece gündüz bir bekçi gibi
Ebedi bir gözcü nöbetçi gibi
Evin yüreğinde bekleyen sûre" (Karakoç, 2012: 134)

28 "Köpük başlıklı şiirinde çeşitli nitelemelerle anlattığı Yasin Suresi'ni, Meryem'in hamileliği ve doğumuyla da ilişkilendirir. Bu ilişkilendirme de yine özgün bir bağdaştırma örneğidir. Sözü edilen surede doğrudan Meryem'e, onun yaşam öyküsüne ilişkin bir bölüm ya da ifade yer almadığına göre şairin bu bağdaştırmayı zihnindeki çağrışımlardan yola çıkarak yaptığı açıktır. Bunda, Meryem'in İsa Peygamber'le müjdelenmesi üzerine yaşadığı şaşkınlığın anlatıldığı Âl-i İmran Suresi'nin 47. ayeti (Meryem dedi ki: 'Rabbim, çocuğum nasıl olur benim? Bana hiçbir insan dokunmadı ki!' Allah cevap verdi: 'Allah dilediğini işte böyle yaratır. Bir iş ve oluşa karar verdiğinde sadece ona 'ol' der, o hemen oluverir.) ile Yasin Suresi'nin 82. ayeti (O bir şeyi istediğinde, buyruğu sadece şunu söylemektir: 'Ol!' Artık o, oluverir.) arasındaki ortak "yaratış" açıklamasının belirleyici olduğu düşünülebilir." (Kul, 2012: 360).

Ev halkına "*Diriliş*" formülünün nerede olduğunu hatırlatan Sezai Karakoç, bu hayat formülünü uygulamada gerekli olan rehberi de gösterir: Gül vasfıyla Hz. Muhammed. İnsanların Kuran-ı Kerim'i anlayabilmelerini sağlayabilecek en sağlam rehber olan Hz. Muhammed, kara kış ortasında kalmış, baharı unutmuş ev halkına güzel günleri ve ebediliği müjdeleyen bir gül gibidir.

Edebiyatımızda ve kültürümüzde "*gül*" imgesiyle bütünleşen Hz. Muhammed'i ilk kez annesinden öğrenişini ve O'nu tanıyışını "*Annem bana gülü şöyle öğretti / Gül, O'nun, O sonsuz iyilik güneşinin teriydi*" (Karakoç, 2012: 97) mısralarıyla anlatan Karakoç için gül, kurtarıcı bir imgedir.[29] Gül, Sezai Karakoç'un şiirlerinin geneline hâkim olan "*insanın peygamber çizgisine bakarak, o aydınlıkta kendini tanıması yolundaki çağrı*" (Eroğlu, 1981: 84)nın en güçlü imgelerinden biridir. İnsanlar, bu imgeyle verilen Hz. Peygamberi takip ettikleri takdirde, kendi özlerine dönecek, "*Diriliş*"i yaşayacaklardır. Gülün gelişi ise, evlere bir muştu gibi yepyeni bir yıl getirecektir.

"Gül bir yeni yıl gibi

Yetişir evlere muştu gibi

Hızır fısıltısı say onu

Baharın salavâtı güller" (Karakoç, 2012: 372)

SONUÇ

Şiirlerinde imgesel anlatımı esas alan Sezai Karakoç'un kullandığı imgeler arasında, insanlar için vazgeçilmez mekân olan ev de yer almaktadır. Karakoç'un şiirlerinde yer edinen evin temel fonksiyonu ise, diğer imgelerde olduğu gibi, şairin nihaî hedefi olan "*Diriliş*"e hizmet etmektir.

Karakoç, "*Diriliş*"i, değişik sebeplerle Batıya veya dünyaya kendini kaptıran Doğulu insanın köklerine dönerek yeniden düşünmeye ve inanmaya başlaması olarak yorumlar. Ve bu amaç doğrultusunda da evi, insanın gelenekleriyle ve kültürel değerleriyle bağlantı kurmasını sağlayan bir mekân olarak kurgular. Bunun için iki yol izler: Bazı şiirlerinde evin yapısal özelliklerini ön plana çıkarır, bazılarında ise evi, kültürel değerleri bir arada tutan bütünleyici unsur olarak işler. Evin yapı malzemelerinden bahsederken, Doğulu insanın yaşadığı ahşap/tahta evi faniliğin ve doğallığın sembolü olarak kullanır. Batılı insanın sığındığı ve güvendiği beton/taş evi ise maddiyatın ve acımasızlığın sembolü olarak yorumlar. Böylece Doğu

29 Sezai Karakoç'u "Doğu insanının dilsiz masalını anlatan gül habercisi bir Doğulu" olarak tanımlayan Sıddık Akbayır, şairin yaşadığı bölgede gülün algılanışını şöyle açıklar: "O ülkede gül, kurtarıcı bir imgedir. Nişanlarda gül şerbeti içilir. Hastalara gül şurubu ilaç niyetine verilir. Gül, baharın 'salavatı'dır. Hızır'ın fısıltısıdır. Gençlere okunan aşk ezanıdır. Gül, bir yeni yıl gibi evlere muştu getirir. O ülkede tabutlar gül ağacından yapılır. O ülkenin zenginliği 'baharda çobanların kavallarında, çocukların türkülerinde'dir. Gülleriyle zengindir bu ülke. Dicle büyüsün, Dicle'nin ovaya dönük gözleri irileşsin diyedir baharın gelişi." (Akbayır, 2010: 194)

ile Batı arasındaki anlayış ve yaşam farklılıklarına vurgu yapar.

Eve kültürel bir işlev yüklediği şiirlerinde ise, evin kendi geleneğine bağlı aile bireyleri yetiştirerek sağlam bir toplum meydana getirmedeki önemine dikkat çeker. Kendi değerlerinden beslenmeyen bireylerin aileden koptuğunu, bunun sonucunda da kendi toplum ve kültürlerine birer yabancı hâline geldiklerini anlatmaya çalışır.

Gelenekle olan bağını hiçbir zaman koparmamış olan Karakoç'a göre "*Diriliş*", "*eve dönüş*"le yaşanacaktır. Kendi evinin duvarında asılı olan kutsal kitabı okumaya ve anlamaya başlayan insan, "Gül" rehberin izinden gidecek ve kendi özünü bulmayı başaracaktır.

Sonuç olarak Sezai Karakoç'un şiirlerinde ev, sadece bir yapı yığını değil bireyin, toplumun ve medeniyetin özünü yansıtan bir imgedir.

KAYNAKLAR

AKBAYIR, Sıddık (2010). "Gül Muştusu'na Dair Bir Yorum Denemesi", Hece, Yıl: 7, Sayı: 73, Ankara, ss. 185-197.

AYVAZOĞLU, Beşir (2004). "Mimari ve Şehir", Aşk Estetiği, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

BAŞ, Münire Kevser (2008). Diriliş Taşları, Lotus Yayınları, Ankara.

BACHELARD, Gaston (1996). Mekânın Poetikası, (Çev.: Aykut Derman), Kesit Yay., İstanbul.

ÇAĞIN, Sabahattin (2007). "Evleri Balkonsuz Yapmak İki Şiir Örneğinde Bir Sembol Olarak Mekânın İdeolojik Kullanımı", Türk Edebiyatı, Haziran, Sayı: 404, İstanbul.

EROĞLU, Ebubekir (1981). Sezai Karakoç'un Şiiri, Bürde Yayınları, İstanbul.

İNCİ ELÇİ, Handan (2003). Roman ve Mekân, Arma Yayınları, İstanbul.

İPEK, Selahattin (2010). "Bir Şairin Varoluş Serüveni: Taha'nın Kitabı", Hece, Yıl: 7, Sayı: 73, Ankara, ss. 175-184.

KARAKOÇ, Sezai (1989). "Hatıralar XXV", Diriliş Haftalık Düşünce, Edebiyat ve Siyaset Dergisi, Yıl: 30, Dönem: 7, Sayı: 25.

KARAKOÇ, Sezai (2012). Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, 12. Baskı, İstanbul.

KARATAŞ, Turan (2013), Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, Kaynak Yayınları, İstanbul.

KUL, Erdoğan (2012). “Sezai Karakoç’un Şiirlerinde ‘Meryem’ Sözcüğünün Kullanımı”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:5, Sayı:23, ss. 356-367.

SÖNMEZ, Murat (2010). “Şahdamar”, Hece, Yıl: 7, Sayı: 73, Ankara, ss. 148-156.

ŞENGÜL, Servet (2011). İmge ve Üslup Tercihleri Bakımından Necip Fazıl ve Sezai Karakoç’u Okumak, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILDIZ, Ali (2000). “Balkon”, Yedi İklim, Sayı: 126, İstanbul, ss. 78-81.